

ŹRÓDŁA INTUICJI FILOZOFICZNYCH: W KIERUNKU MODELU GENEROWANIA INTUICJI

Często przyjmuje się założenie, że filozofowie powołują się na intuicje, aby uzasadnić wiele spośród swoich twierdzeń. Zgodnie z tym podejściem metodologicznym filozof, który chce zbadać teorię określonego terminu filozoficznego, opracowuje eksperyment myślowy i wykorzystuje ten eksperyment, aby wzbudzić sąd stanowiący treść intuicji wśród swoich odbiorców. Następnie filozof porównuje ten sąd z tym, co przewiduje rozważana teoria: jeżeli przewidywania i intuicja są ze sobą zgodne, teoria jest wzmocniona, jeżeli natomiast intuicja jest sprzeczna z przewidywaniem, filozof przyjmuje, iż stanowi to rację przeciwko danej teorii. Zdolność formułowania intuicji ma kluczowe znaczenie zarówno dla obecnej praktyki filozoficznej, jak i dla najbardziej imponujących ludzkich umiejętności: rozumowania teoretycznego, uzasadniania, formułowania przekonań, aplikacji pojęć, wnioskowania, rozumowania moralnego i innych. Postęp w badaniach nad rolą i naturą intuicji przekłada się zatem bezpośrednio na lepsze zrozumienie praktyki filozoficznej, a modelowanie procesów formułowania intuicji jest niezbędnym krokiem w kierunku wyjaśnienia specyfiki ludzkiej aktywności poznawczej.

Prezentowany projekt badawczy skupia się na pojęciu generowania intuicji. Termin „generowanie intuicji” zostaje użyty w odniesieniu do koncepcji, zgodnie z którą w rezultacie pewnych procesów psychologicznych zbior sądów stanowiących treści intuicji jest próbkowany, a następnie jest przechowywany w pamięci. Poddając syntezie rezultaty ostatnich badań psychologii poznawczej, projekt zakłada, że próbkowane intuicje pochodzą z heterogenicznej i fragmentarycznej struktury przekonań. Po drugie, jedynie niewielka liczba intuicyjnych twierdzeń może zostać wygenerowana ze względu na ograniczenia poznawcze człowieka. Z tego powodu w modelu zakłada się, że ludzka strategia próbkowania charakteryzuje się pewną podstawową właściwością, która powoduje, że strategia ta jest wydajna obliczeniowo i może posłużyć do analizy intuicji, tj. próbkowane twierdzenia są prawdopodobne i wartościowe. Po trzecie, sam fakt, że próbkowane twierdzenia są postrzegane jako prawdopodobne i wartościowe, sprawia, iż wydają się one wiarygodne (niezależnie od jakiegokolwiek wcześniejszego uzasadnienia). Jednak ich wiarygodność może ulec zmianie: jeżeli próbkowane intuicje pasują do wzorca, ich wiarygodność jest zwykle wzmacniana i odwrotnie: intuicje, które nie pasują do wzorca, można zignorować jako aberracje.

W szczególności projekt odpowiada na następujące pytania.

(1) Czy formułowanie intuicji w odpowiedzi na konkretny eksperyment myślowy polega głównie na przyroście wiedzy, tzn. na zamianie starych przekonań na nowe, a zatem czy wymaga dodatkowej nauki, czy też polega na zmianach w stosowaniu obecnych przekonań, a zatem nie wymaga dodatkowego uczenia się?

(2) Czy zachodzą korelacje między ocenami prawdopodobieństwa i odpowiedziami w eksperymentach myślowych, a także między ocenami wartości i odpowiedziami? Tzn. czy jest tak, że im lepsza i bardziej prawdopodobna wydaje się potencjalna odpowiedź, tym bardziej prawdopodobne jest, iż ta odpowiedź zostanie wybrana?

(3) Czy związek między ocenami prawdopodobieństwa a odpowiedziami w eksperymentach myślowych ma znamiona zależności przyczynowej, czy te dwie zmienne są jedynie skorelowane? Analogicznie: czy istnieje związek przyczynowy między ocenami wartości a odpowiedziami w eksperymentach myślowych?

(4) Czy liczba próbkowanych intuicji rośnie, gdy ludzie mają więcej czasu na odpowiedź? Czy ludzie częściej próbują różnorodne i sprzeczne intuicje, mając więcej czasu na odpowiedź?

(5) Czy udzielanie odpowiedzi na eksperymenty myślowe kierowane jest przede wszystkim procesami o stochastycznym charakterze i czy występują przy tym efekty autokorelacji?

Jednym z głównych celów projektu jest zbadanie wpływu modelu na wybrane zagadnienia filozoficzne w epistemologii, filozofii umysłu i metafizologii skoncentrowanej na takich zagadnieniach jak źródła i natura intuicji, rola intuicji w uzasadnianiu w filozofii oraz różnorodność intuicji.